

«Rovering gjennom 70 år»

Utgitt i anledning av at 5. Moss Roverlag feirer
70-årsjubileum lørdag 20. oktober 2018

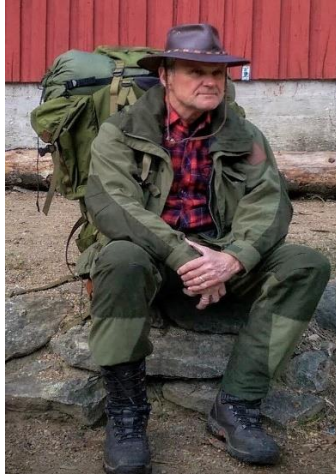

*Gårdbruker Sverre Hjorth på Storebaug betød i alle år enormt mye for 5. Moss og dens
ulvunger, speidere og rovere som brukte Canada.*

Jubileumsboken er tilrettelagt og skrevet av en
redaksjonskomite bestående av
Vidar Østbye, Vidar Hauge Halvorsen og
Finn Saugestad

Innholdsfortegnelse

Forord ved laglederen	side 2
Speidergruppen stiftes	« 3
«Paddle your own canoe»	« 7
Rover Moot i Kandersteg	« 13
Speiderturer i norske fjell	« 14
Sjøspeiding i 5. Moss	« 20
O, Canada, vårt paradis...	« 27
Opptatte rovere i 5. Moss	« 34
De årlige rovervandringene	« 37
Brødgjøkenes historie	« 49
Spekeaftener på Canada	« 55
5. Mossinger som har hevdet seg	« 58
Rover- og rangerball i Moss	« 62
Roverlagets jubileer	« 63
Roverlagssangen,	« 67
Canadasangen	« 68

Forord

Kjære Roverbror.

Jeg håper at du vil sette pris på denne jubileumsboken til 5. Moss Roverlags 70 årsfeiring på Spiderhuset 20.10. 2018. Den vil forhåpentlig bringe frem gode minner fra Roverlagets historie og understreke hva kameratskapet og turlivet i laget har gitt oss av livsglede og pågangsmot gjennom mange år. Ideen til denne Jubileumsboken ble fremmet av Vidar Østbye da noen av oss var samlet til en privat minnestund hos Valborg og Vidar etter at roverbror Josef Vallner var bisatt i Jeløy kapell. Dette var lagledelsen positiv til. Det ble nedsatt en redaksjonskomité med Finn Saugestad som redaktør og Vidar Østbye og Vidar Hauge Halvorsen som medhjepere. De har nedlagt et stort arbeid med dokumentasjon og bilder av den mangfoldige virksomheten som har gjort 5.Moss så spesiell for oss alle. Jeg takker komiteen for vel utført jobb med jubileumsboken og er sikker på at du vil glede deg over produktet.

Bengt Lie Hansen

lagleder

Speidergruppen stiftes

*Erik Dahle stiftet 5. Moss
Speidergruppe.*

Speiderarbeidet har vært drevet i Norge siden 1909. Første tropp i Moss var 1. Moss, stiftet i 1913. 2. Moss kom deretter i 1918, og det var fra denne gruppen 5. Moss hadde sitt utspring ved at en gruppe speidere i «Bøffelpatruljen» besluttet å starte en ny tropp sommeren 1941. Det var Erik Dahle som sammen med Rolf Bjørge Krogs vold og Egil Rusten tok initiativet. De fikk seg noen flere gutter fra troppen sin, og i løpet av noen lyse sommerkvelder ble beslutningen tatt, og 5. Moss speidertropp ble offisielt stiftet 25.

august samme år. Erik Dahle var selvskreven troppsleder, og første patruljefører var Arvid Ås. Få dager etter stiftelsen ble troppens første leir arrangert på Jeløy.

Forbudt under krigen

Den nye troppen fikk ikke lang levetid, for allerede 11. september ble alt speiderarbeid forbudt av okkupasjonsmyndighetene, og alt av speiderutstyr og -eiendeler forlangt innlevert. Resultatet av forbudet var at det i stedet grodde opp mange gutteklubber, «IF-gutta» og andre. I Bråtengata-området var vi 10 gutter som dannet gutteklubben «Birkebeiner'n», minnes Henry Brinchmann. På Ørehavna drev «Haukepatruljen» med speideraktiviteter under ledelse av Knut Westby. Han hadde meldt seg inn i 1. Moss før speiderforbudet kom.

Da freden kom 8.mai 1945 sprang speiderbevegelsen ut som en kjempestor blomst. - Jungeltelegrafene gikk, og vi var tre spente gutter som møtte opp hos Erik Dahle privat i Vogts gate, forteller Henry. Erik var litt betenkt. De var 15 år og han hadde allerede tatt inn for mange, men da de hadde snakket litt sammen og fortalt om hva de drev med, bl.a. at de hadde bygget hver sin kajakk, kom de inn. I 1945 deltok troppen i 17.mai toget. Det var kjempelangt. Jeg antar at vi i 5.Moss var ca. 30 deltakere, minnes Henry. Det var en enorm jubel og begeistring som det er umulig å beskrive med ord. Speiderdrakt var det få som hadde, men jeg fikk låne en speiderskjorte, og mor klippet og sydde senere en skjorte av melsekker fra Mølla som jeg selv farget. Troppen hadde allerede da eget banner med speiderlilje og 5. Moss i grønt stoff på hvit bunn.

Livlig på Speiderbrakka

Etter krigen var speiderarbeidet i byen hovedsakelig konsentrert om Speiderbrakka i Fr. Nansens gate, en gammel Todt-brakke fra tyskertiden, beliggende vis-a-vis Moss sykehus, og med grense mot skolegården på Skarmyra skole. Klaus Hansen var i stillingen som avdelingsleder for Moss avdeling av Østfold krets av Norges Speidergutt-Forbund aktiv for å sikre den gamle tyskerbrakka som nytt speiderhus i Moss. Gulvet i midtgangen «svaiet» når man gikk på det, i taket hang speiderkanoer som symbol på at kanopadling var en viktig disiplin i speiderarbeidet. På venstre side øverst i gangen holdt Husmorforeningens Barnehage til, med Inger Ree-Pedersen, født Knudsen, som bestyrerinne. Samspillet mellom barnehagebarna og speiderne var problemfritt. Så rådde da også barna grunnen stort sett alene om dagen, mens speidermøtene for det meste foregikk på kveldstid. Vaktmester Harry Vågmo på Skarmyra skole hadde også overoppsynet med speiderbrakka. Når det var møter på brakka om kvelden kom han inn uten å banke på,

og lirte av seg samme lekse hver gang: «Husk å slokke og låse, guttær!»

Først i gangen på høyre side lå ulverommet, hvor ulveflokkene hadde sitt tilhold. Vis-a-vis på motsatt side lå 1. Moss' troppsrom. Etter ulverommet hadde 2. Moss etter min hukommelse sitt troppsrom, og deretter pikespeiderne. På venstre side etter 1. Moss lå troppsrommet til 3. Moss, og et rom som etter hvert ble ledig og ble gjort om til roverrom tidlig på 1960-tallet. Resten av venstresiden i gangen var forbeholdt barnehagen. På høyre side

Boysen var aldri lei å be når det gjaldt å by på seg selv. Her lever han seg inn i «Alouette» hos Roar Moe på Dæsbekken under den første Rovervandringen på Finnskogen i 1999

innerst i gangen hadde 8. Moss og 5. Moss sine troppsrom, og helt innerst, depotet, med Alf Christiansen som bestyrer. I enden av gangen var døren til storsalen, som ble brukt til tropps- og foreldremøter. Ingen glemmer vel et foreldremøte i storsalen som var smekkefullt av speiderforeldre, hvor vi fikk overtalt Boysen til å synge «Alouette», som

var en av hans favorittsanger ved leirbålene. Så innlevd var Boysen

i sin utfordring at han under fremføringen spratt opp på langbordet, løp frem og tilbake på bordet mens kaffekoppene klirret og spratt, og med styrke fremførte «Alouette» på klingende fransk mens tilhørerne lo så de skrek. Det er vanskelig å beskrive den mangesidige aktivitet og glede som preget brukerne av Speiderbrakka i årene fra etter krigens slutt og til nytt Speiderhus ble innviet i Nesparken i 1970.

Full fres

Erik Dahle lanserte «For full fres» som troppens motto. Og det var jo kjennetegnet på 5. Moss i mange år. 3. graden var det første målet. I tillegg til Rolf Bjørge Krogs vold og Egil Rusten, som fredssommeren var engasjert i Hjemmestyrkene, fikk Erik med seg Arvid Ås, Ivar Riseng, Eilif Wendel og Erik Nordby som troppsassistenter. Erik hadde laget egne kort for 3. grad, 2. grad, 1. grad og merker, og sensurering av de ulike ferdighetene foregikk hele sommeren med liv og lyst. På grunn av det store antallet ble troppen delt i A-troppen og B-troppen.

Møtestedet var for det meste Neset – i dag kjent som Nesparken. Erik visste hvordan han skulle skape entusiasme og PR for speidingen, for allerede lørdag 23. juni 1945 arrangerte han en stor, vellykket leirbålskveld på Neset for 1.tropp jenter og 5. Moss gutter og 27 speiderjenter fra Horten, til sammen ca. 100 deltakere. I august 1945 ble troppens første leir avholdt på sagtomta på Renneflott på Jeløy. Der ble det stor opptagelse av 3. grads speidere. Samtidig ble det utnevnt patruljeførere i Hauk, Heire, Måke, Ravn og Skogdue, henholdsvis Knut Westby, Fredrik Th. Bolin, Jan Lolland, Nils Marthon Bjerk og Hallvard Tønneson. Jan trakk seg snart og Henry Brinchmann overtok.

Paddle your own canoe

Birkebeinerpatruljen ble et begrep i 5. Moss og var forløperen til Roverlaget, som ble stiftet høsten 1948 med Erik Dahle som leder. «Paddle your own canoe», skrev Robert Baden Powell i sin bok «Rovering to success», og i dette lå utfordringen til speidere over 17 år som begynte å bli voksne og modne for større oppgaver enn bare lek og moro. Seks birkebeinere, Henry Brinchmann, Fredrik Th. Bolin, Trygve Nilsen, Hallvard Tønneson, Knut Westby og Adolf Upsahl var klare for opptagelse første året. De deltok i byens feiring av St. Georgsdagen 23. april 1949 og dro derfra rett på skauen til historiens første St. Georgshaik i 5. Moss med formell roveropptagelse. De første ni som ble opptatt som rovere på St. Georgshaiken (lørdag falt på selveste dagen, 23. april) i 1949, var Erik Dahle, Egil Rusten, Henry Brinchman, Fredrik Th. Bolin, Trygve Nilsen, Halvard Tønneson, Knut Westby, Adolf Upsahl og Arvid Aas. De to første var sammen om å lede fremdriften av «Birkebeinerpatruljen» frem mot status som rovere, men de måtte jo også, naturligvis, gjennom høytidelig roveropptagelse. Birkebeinerpatruljen, navnet var selvsagt knyttet til de to birkebeinerne Thorstein Skjevla og Skjervald Skrukka og den ytterst krevende turen deres over fjellet med kongssønnen, ble etablert allerede høsten 1947 da noen av speiderne begynte å bli for gamle til å være speidere. Men først et år etter var man klar for å strekke seg mot det å bli rover!

Strenge opptakskrav

Historien vet å fortelle at det var klare, både formelle og reelle, og strenge krav til deltagelse både når det gjaldt teori og praksis før man ble godkjent for opptagelse. Forbundet hadde sitt system, men 5. Moss var nok, som vanlig, enda mer bevisst friluftsliv og turer. Og den siste, ultimate prøven var jo «Roverhaiken», som så

ledet frem til opptagelse ved bålet på St. Georgshaiken. Det ble avgitt skriftlig, formell rapport fra den turen, og mange av dem finnes bevart i 5. Moss' historiske arkiv. Etter endt Roverhaik kom aspirantene på St. Georgshaiken til opptagelsesseremonien rundt bålet i Grevlingbukt, og kandidatene måtte bl.a. bevise at de behersket kunsten å bake «brød på pinne». Kravene ble jo flere ganger justert og tillempet den tiden man hadde kommet inn i. Men som illustrasjon er det artig å se på det som gjaldt fra 1963:

- Brorskap. Aspiranten skal på et møte gi en utredning om en av grunnbøkene, «Scouting for boys» eller «Rovering to success», eventuelt innlede til diskusjon, og for øvrig delta i et tilfredsstillende antall møter hvor den øvrige roverlitteratur gjennomgås.
- Friluftsliv. Aspiranten skal i løpet av aspiranttiden gjennomføre minst 5 haiker (24 timers turer med overnatting ute i det fri, eventuelt i telt vinterstid). To av haikene gjennomføres på eget initiativ uten fastlagt rute og rapport. For de to andre haikene skal det være en fastlagt hovedoppgave, gitt av aspiranten selv eller en leder i laget, og for disse to haikene skal det gis muntlig rapport. Minst 2 av disse 4 haikene skal tas på vinterføre. Den 5. haiken er selve Roverhaiken, som må følge NSF's regler for slike.
- Tjeneste. Aspiranten skal delta i minst 3 dugnader på rom/hus/hytte eller annet sted. Dessuten skal han bistå med opplegg og arrangement av minst 2 møter eller turer i gruppe, avdeling eller krets.

Ellers fastholdes kravet om at alle speidere må ha 1.graden før de kan begynne på Roverprøven i laget. Dette gjelder gutter som kommer over fra 5. Moss speidertropp. For eldre, tidligere

speidere og ikke-speidere avgjør roverlaget selv i hvert tilfelle hvilke krav som skal stilles.

Bygging av kanoer var en viktig del av arbeidet da roverlaget var nystiftet, og i den gamle speiderbrakkva i Fr. Nansens gate så fem nye kanoer dagens lys våren 1949, canadisk modell etter tegninger av ingeniør Hoell på Moss Verft, bygget med malbord på spanter og trukket med seilduk. Målet var deltagelse i det fjerde verdens-Rover Moot i Skjåk samme høst, hvor over 3000 roverspeidere fra mange forskjellige land deltok. Til sammen ni kanoer var med på padleturen hjem etter leiren via Otta, Gudbrandsdalslågen, Øyern og Vansjø til Moss, blant dem seks kanoer med 8 mann fra 5. Moss, samt noen Oslospeidere og en canadier og en australier. Kanoferden hjemover ble oppmerksomt dekket av avisene underveis, og det ble registrert til sammen 49 avisartikler om denne noe uvanlige hjemreisen. Fra 5. Moss deltok Henry Brinchmann, Trygve Nilsen, Knut Westby, Hallvard Tønnesson, Hans-Jacob Scheel, Per Brynildsrud, Fredrik Th. Bolin og Arne Andresen. Mossingene ble tatt imot på Gorm-brygga ved Neset av en stolt rådmann Arne Magnussen, som skrøt av de friske mossespeiderne og inviterte dem fluksens på kommunal middag på Moss hotell. Til minne om turen ble det laget en padleåre påmontert en kobberplate hvor navnet på alle turdeltagerne var inngravert. Åren sto i mange år på plassen foran gamle «Canada». Den er senere restaurert og tatt vare på.

I ytterligere noen år var kanopadling en sentral del av roverlagets virksomhet, og året etter, i 1950, dro laget på fjorten dagers padletur i Glomma fra Tolga til Moss. Tre kanoer med til sammen seks mann deltok, ledet av Boysen og Henry i «Woody Woodpecker». Denne kanoen ble forresten til pinneved ved et

uhell i Urstrømsfossen ved Barkald. Ny kano ble omgående sendt opp fra Moss, og turen ble fullført etter programmet. I 1951 sto Hallingdalslågen for tur. Etter å ha deltatt i en arbeidsleir ved Tisleia, padlet en gjeng med rovere i ni kanoer, hvorav fire fra 5. Moss, fra Nesbyen til Drammen. Med på en del av turen var NRK's Rolf Kirkvaag, som sendte reportasjer fra kanoen «Gyldne Bever». Turen ble også filmet av Norsk Film. I 1954 ble det også tid til en kortere padletur i Haldensvassdraget.

Padleåren med navnene på deltagerne i kanoferden fra Skjåk til Moss i 1949 er restaurert og tatt vare på. Den stod i mange år utenfor gamle Canada.

Stor aktivitet, travelt program

At virksomheten i laget var aktiv, ikke bare de første årene, men også i mange år senere, viser eksempelvis lagets høstprogram for 1963. Se bare her:

30. august: Rovermøte

5. september: Dugnad, maling av Speiderhuset

7.-8. september: Roverfemkamp i Tune

13. september: Rovermøte. Mottagelse av nye aspiranter

22. september: O-løp på Canada. Roverspeiderne arrangerer.

23-29. september: Speidernes hjelpeaksjon

27. september: Rovermøte

4. oktober: Møte Rovere og aspiranter

6.oktober: 50-årsjubileum i Moss og Varna krets. Laget gir livredningsoppvisning i Nesparken

12.-13. oktober: Roverlagstur
18. oktober: 5. Moss Roverlags 15-års jubileumsfest
20. oktober: Troppstur – opplegg ved Roverne
27. oktober: Kretskonkurranse, laget stiller postmannskaper
1. november: Rovermøte
6. november: Kretsrådsmøte, arr. 5. Moss
15. november: Rovermøte
29. november: Rovermøte
30. november til 1. desember: Roverlagstur
11. desember: Kretsrådets julemøte
20. desember: Roverlagets julemøte
Romjulen: Haiker? Rover/Ranger-ball?

Denne høsten var Fredrik Th. Bolin lagleder, Josef Vallner og Knut Lie Hansen lagassistenter, og Trond Harstad kasserer.

Bildet er ganske betegnende for virksomheten i Roverlaget på 1950-tallet, hvor kanopadling sto svært høyt i kurs. I kanoene i Grevlingbukt sees fra venstre Ivan Hovland, Fredrik Th. Bolin, Josef Vallner, Bengt Vines og Trygve Lauritzen.

Roverlagets drift på 1970 og -80 tallet.

Da Roar Løken overtok laget etter Jon Bakke var det få aktive rovere i 5. Moss. Roar gikk rett inn som lagleder uten noen spesielle forutsetninger om speidingens historie, men han glødet for friluftsliv og gjerne strabasiøse turer om vinteren. Da Roar ga seg som leder i 1987 var det 13-14 aktive rovere i 5. Moss. Lars Bjerk overtok som lagleder, men Roar tok igjen roret etter noen få år. Det var møter hver 14. dag og det var mange fellesmøter med rangerne. 5. Moss var det mest aktive laget i Varna krets. Siden roverlagene i andre grupper ikke var særlig aktive, ble fellesroverlaget «Einherjar» dannet. Her kunne alle rovere møtes, og dette var et roverlag som ble drevet i flere år parallelt med 5. Moss' eget roverlag. Carl F. Schrøder var aktiv som roverombud på denne tiden, så det antas at det er han som var initiativtaker til at «Einherjar» ble dannet. Følgende grupper var representert i «Einherjar»: 2. Moss, 5. Moss, 8. Moss, 1. Jeløy, 1. Våler og 2. Rygge. Inntrykket som Roar sitter igjen med fra sin rovertid er at roverlaget har gitt ham et tett vennskap med folk han i dag regner som sine beste venner, og en rekke flotte naturopplevelser.

Mer kanobygging ble det også på 1970-tallet, og i kjelleren hjemme hos Jon Bakke ble det på et tidspunkt bygget fire nye canadiske kanoer. Også i kanorommet i kjelleren på det nye Speiderhuset i Nesparken ble det i en periode bygget flere kanoer, og det var slett ikke bare 5. Moss som var aktive på padlefronten på den tiden. Et ganske åpenbart resultat av speidertidens mange padlegleder var et helt spesielt turprosjekt i 2000, hvor en vennegjeng inkludert Tore Hoell, Bengt Lie Hansen og Roar Løken fra 5. Moss hadde en fantastisk opplevelse i kajakk langs vestsiden av Grønland, hvor de opplevde utrolige kombinasjoner av isfjell, sel, hval og – ikke minst – mygg.

Boysen satte spor etter seg på så mange forskjellige måter. I roverlaget ble han et forbilde for mange, og han var blant dem som innførte kanopadling som en del av speiderarbeidet.

Rover Moot i Kandersteg

Et prosjekt litt utenom det vanlige var også roverlagets tur til 5th. Rover Moot i Kandersteg, Sveits i 1953. Med 24 Mossespeidere på lastepalet, og med Einar J. Aas som sjåfør, gikk turen Europa rundt gjennom ni land på landstrykermaner, med besøk både i Hamburg, Brüssel og Paris med Versailles, og med soveplass etter innfallsmetoden i grøfter og i kratt underveis. Målet var 5th. Rover Moot i Kandersteg, Sveits, hvor roverne oppholdt seg i ti dager i vakker natur og med minner for livet etter en usedvanlig hendelsesrik tur. En film om denne turen er tatt vare på for ettertiden. Deltagere på denne minnerike turen var sjåførene Einar J. Aas og Georg Gornitzka, og speiderne Marit C. Andersen,

Gerd Jacobsen, Tove Wilhelmsen, Lillian Finseth, Bjørn Ove Hansen, Per Evensen Aas, Eilert Aas, Leif O. Merlie, Adolf Upsahl, Odd Vågmo, Fredrik Th. Bolin, Trygve Lauritzen, Alf Olsen, Josef Vallner, Ivan Hovland, Bjørn Hansen, Per Anstensen, Erling Flater, Oddvar Eng, Bengt Vines, Per Clausen og Per Holm, som samtlige figurerer på bildet over.

Speiderturer i norske fjell

- Å lære seg å nyte naturen og ta vare på den ble et viktig element i roverarbeidet, og opp gjennom årene har fjellturer vært en populær aktivitet blant lagets medlemmer, sommer som vinter. Med ski og tobogans har både speidere og rovere deltatt i minnerike turer til fjells, med ledere som hadde en særlig evne til å veilede og inspirere. Boysen var jo en organisator for mange av disse, og i særdeleshet de første av turene.

Roverbanneret, med «5. Moss Roverlag», speiderliljen og mottoet «Excelsior» i blå tekst på hvit bunn, var med på de aller fleste av lagets turer. Banneret endte tidlig på 1970-tallet i glass og ramme på Speiderhuset, med en kobberplate med opplysninger om hvor det hadde vært på lagets mange turer både innen- og utenlands inngravert. Da roverrommet skulle pusses opp på 80-tallet forsvant banneret av uforklarlig grunn, og er senere ikke funnet. Nytt banner ble bestilt, ikke helt uten problemer fordi banneret med sin tekst i blått på hvit bunn avvek vesentlig fra Speiderforbundets gjeldende standard, som var grønn tekst på grå bunn. Men nytt banner fikk vi til slutt. Også det forsvant en periode, i parentes bemerket fordi en velmenende rover en stund hadde forlagt det i en privat skuff i sin entre hjemme og glemt det, og det var da alltid beredvillige Lene Frisenfeldt Horn Schmedling på vennskapelig oppfordring sydde et nytt banner etter foreliggende bilder. I skrivende stund er situasjonen den at laget nå har to roverbannere, hvilket vel kan være praktisk nok etter hvert som vi som rovere blir eldre av år og hukommelsen derav tilsvarende svekket.

Roverbanneret var med. F.v. Trygve Lauritzen, Fredrik Bolin, Erling Flater, Per Anstensen og Ivan Hovland.

Vi var inne på lagetts mange turer sommer som vinter. Den aller første gikk over Hardangervidda fra Finse til Rjukan i 1955. Fem mann, Trygve Lauritzen, Erling Flater, Ivan Hovland, Per Anstensen og Fredrik Th. Bolin, og «Boysen» var også proviantsjef. Gjennom bekjente kom han over en kasse med hermetisk pemmikan (nå kalt «Corned Beef»), visstnok militær stridsproviant. Stor lykke, inntil gutta første kvelden utenfor teltet på vidda, skulle lage middag. På hermetikkboksene sto det stemplet: «Not to be used after January 1948»! Britene var heldigvis gode på å lage stridsrasjoner, og turen ble gjennomført uten alvorlige problemer. Men proviantsjefen tapte ikke motet eller inspirasjonen og hadde flere forbindelser. Før en senere tur kontaktet han Gunnar Nilsen, selveste «Stabburs-Nilsen», for å få sikret proviantlageret til en gunstig pris. Og selvsagt, Stabbur Nilsen var velvilligheten selv. Men hva ville de ha, disse mossingene? «Jo, gjerne den gode Snurringen», sa Boysen. Det ble stille i røret før Stabburs-Nilsen tørt sa: «Jo, den er nok god, men det ær'nte jeg som lager den, skjønner du». Til hermetikkprodusentens ære: Han leverte bokser med annen hermetikk til turen, aldeles gratis.

Laget har krysset Hardangervidda flere ganger både til fots og på ski, gått på ski fra Hjerkinns gjennom Rondane, deltatt i speidervirksomhet på Svalbard, gått Folgefonna på langs med overnattinger i telt på breen, for bare å nevne noe. Boysen var i 1960 en av lederne for et fjellsikringskurs på Lifjell hvor flere rovere fra Moss deltok, hvor det ble praktisert vinterspeiding og bygging av og overnatting i snøhule. Her ble vi også kjent med trønderen Håkon Hauan, som studerte til bergverksingeniør ved NTH og omkom i Kings Bay-ulykken på Svalbard i 1962.

Med «Boysen» som leder hadde også Dag Rosendahl og Finn Saugestad en uforglemmelig fottur gjennom Jotunheimen til kretsleiren på Sotasetet i 1959. De startet på Hjelle i Øvre Årdal,

krysset Avdal, Utladalen, Stølsmaradalen og Midtmaradalen, gikk over Bandet på Store Skagastølstind til Turtagrø, og videre til Nørdestedalsseter, over Liabreen forbi Tverådalskyrka til Sota. En ubeskrivelig opplevelse – ikke bare fordi Norge gjennom Jotunheimen byr på en storslått natur som det ikke er alle gitt å få stifte bekjentskap med, men like mye fordi Fredrik Th. Bolin, «Boysen», som ekspedisjonens leder på så inspirerende vis øste av sine kunnskaper om det å kunne ferdes i naturen og bruke den riktig. Den turen gjorde han til et minne for livet for oss som deltok.

Dag Rosendahl og Finn Saugestad etter overnatting i ei utløe i Stølsmaradalen i 1959

I 1962 deltok «Boysen» og Trond Harstad i Arctic Rover Moot på Svalbard. Et møte med «Kongen av Sassendalen», Hilmar Nøis, som som hadde 37 overvintringer og felte mer enn 300 isbjørner, ble for dem begge et uforglemmelig minne.

Trond Harstad og «Boysen» på Rover Moot på Svalbard i 1962.

På ski fra Dovre gjennom Rondane påsken 1963 står også sterkt i minnet hos dem som deltok. To engelske speidere, Bob og Ruarie, deltok på deler av turen. «Boysen» traff dem tilfeldig i Oslo og spurte om de ville være med på ski i norsk fjellnatur etter først å ha deltatt i et kurs på Tømm Murstads skiskole. Det ville de begge, og av dem lærte alle deltagerne verdens lengste stasjonsnavn, Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwyll-llantysiliogogoch i Wales. Fra 5. Moss deltok foruten «Boysen» som turleder også Trond Harstad, Vidar Østbye, Stål Svenning, Jørn Injar, Tore Eliassen og Per Oscar Saugestad. Tøffe værforhold gjorde deler av turen til en skikkelig kraftprøve.

En helgetur på ski fra Rustadsaga, Østmarka i Oslo, til Bærøe i Hobøl bør også nevnes. Deltagere var foruten «Boysen» også Trond Harstad, Vidar Østbye og Per Oscar Saugestad. Hensikten

Fra turen gjennom Rondane i 1963, bak fra venstre, Fredrik Th. Bolin, Jørn S. Injar og Tore Eliassen, foran, fra venstre, Trond Harstad, Stål Svenning, Vidar Østbye og Per Oscar Saugestad. Bob og Ruary hadde takket for seg på grunn av en kjevebetennelse.

var å sjekke om det var mulig å koble sammen stamløypa i Mossemarka med løypenettet rundt Oslo.

I 1964 var «Boysen» med og reiste «Grunnlovsvarden på Hjerkin» i anledning 150-årsjubileet for Norges grunnlov. Varden er plassert ved E6 på det høyeste punktet på Dovre, og det forundrer vel ingen at «Boysen» også hadde en finger med i spillet bak initiativet til å reise dette minnesmerket. «Boysen» tok forresten alltid roverbanneret med seg på sine turer ute og hjemme. På disse turene lærte vi ikke bare å takle naturens utfordringer underveis, men også hva vennskap og fellesskap

betyr under primitive forhold når det er et poeng å ta vare på seg selv. Dette har også ført til at mange av oss i voksen alder har lært å forstå hvor mye vi har å takke vår speiderfortid for. Turene med våre flotte ledere har avfødt et ønske om at dette er noe også vi vil forsøke å overføre til våre barn og barnebarn, og det er mange som har innstiftet turtradisjoner som ligner mye på det vi fikk være med på som speidere. - Selv føler jeg meg aldri så trygg som når jeg er sammen med gamle speider- og rovervenner, og flere ganger har det slått meg hvor enormt mye jeg egentlig ville ha gått glipp av om jeg ikke hadde begynt på speiderveien, sier Finn Saugestad, en av de «halvgamle» roverne i 5. Moss.

Sjøspeiding i 5. Moss

Som en av de første speidergrupper i landet tok 5. Moss i 1950 opp sjøspeiding. Gjennom et Osloederi skaffet Erik Dahle en gammel livbåt, ca. 20 fot, og den ble satt i stand av en sjøspeiderpatrulje som vi opprettet. Båten ble døpt av flokkleder Inger Eriksen og fikk navnet «Resolutt». Bengt Vines, Erling Flater, Arne Andresen og Rolf Roos var stammen i mannskapet. I de kommende somre hadde de mange fine tokter, til sjøspeiderkurs på Løvøya, til peffleir ved Larvik, langtur til Strømstad og seilas i Oslofjorden. Men båten var ikke ny, skroget ble slitt og uheldbredelig ødelagt etter bare to år. Troppen fikk tak i en ny livbåt, mye større, dessverre, for vårt bruk. «Granada» ble solgt igjen uten at de fikk tatt den i bruk. Mannskapet slet hardt med den. Per Brynildsrud og Nils Marton Bjerk bygget bl.a. en kano som de solgte for å tjene penger, og var med på dugnader o.l. men det ga ikke det helt store overskuddet. Snarere ble det et heller magert resultat.

Friske sjøspeidere fra 5. Moss, bak fra venstre Ole Jørgen Johannesen, to sjøspeidere fra en annen tropp, Erik Dahle, samt nok en ukjent. Foran, fra venstre, Per Emil Pedersen og Finn B. Kraft.

I Vansjø, ved «Canada», hadde vi noen år jiggjen «Erik» som et par somre gjorde tjeneste til småturer i Vanemfjorden. Noen skikkelig sjøspeiderbåt hadde vi ikke hatt på mange år, og det stod således høyt på ønskelisten. Høsten 1956 gikk så noen av gruppens rovere sammen om å kjøpe en seilbåt, men det falt heller ikke heldig ut. To somre hadde deltakere fra 5. Moss vært med på sjøspeiderkurs på Spjærøy, og det var deres håp å komme i gang igjen med frisk speiding til sjøs om ikke så alt for lenge. Speiderforbundet kjøpte eiendommen «Tredalen» på Spærøy, Hvaler, i 1955, og sjøspeiderkurs ble holdt der. Båter var det flere av, bl.a. «Slør», en åpen, overrigget 18 fots seilsjekte med en 700 kilos blykjøl. Den skal ha vært en gave fra Kongehuset. Etter kurset seilte Ole Jørgen Johannesen og hans far, Helmer, «Slør» tilbake til Moss for vinteropplag. Helmer var dykker og jobbet ved

Bjergningskompaniet på Betongen. Kurset var over, men ikke sommeren, og «Slør» ble brukt flittig i Mossesundet.

Finn B. Kraft og Ole Jørgen Johannessen planla bl.a. en siste tur til Drøbak før opplag. De startet nede i Kanalen mellom Moss og Jeløy og fikk fin vind sydfra. Sundet er noe skummelt med kastevinder, og en slik kom vestfra idet «Slør» lå på høyde med Mølla eller Rosnestangen. Med sin betydelige ballast gikk båten rett ned! Der lå så gutta og svømte, men var heldigvis våkne nok til å foreta krysspeiling. De fikk også etterhvert hjelp fra et par fiskere til å komme seg i land. Ved slike uhell er det kjekt å ha en far som er dykker – få er faktisk det forunt! Helmer måtte til igjen. Han fant ikke båten på utpekt sted, men lenger ned i undervannsbakken – på 40 meters dyp. Ingen liten jobb, dette, det var hjelmdykkere på den tiden. Et første forsøk på å få båten opp, mislyktes. Lina røk, men ved neste forsøk noen dager senere gikk det. Båten kom opp med full seilføring og det hele! - Nå legger vi den på land! sa Helmer ubønhørlig. Men etter vårpuss 1956 var «Slør» klar for nye eventyr, og på kurset i Tredalen var tre rovere fra 5. Moss påmeldt. Det var Ole Jørgen Johannessen, Finn B. Kraft og Per Emil Pedersen, som gledet seg umåtelig over å komme seilende til Spjærøy.

Turen til Spjærøy og det etterfølgende lånet av «Terna» medførte stor aktivitet og mange eventyr sommeren 1956. Per Emil Pedersen og John Erik Bjerk tok «Terna» ut i Værlebukta en dag, og de hadde dame med. Siden hun skulle være barnevakt, skulle hun settes i land på brygga ved Klevberget. En «liten» feilberegning førte til at babords stag til masta skar seg inn i brygga, hvorpå mast og seil raste ned i hodet på pikebarnet. Hun slapp med skrekken, mens gutta sto igjen med et havari. Skuespilleren Carsten Byhring skremte vettet av dem da han fikk

vite om uhellet. «Terna» skulle nemlig brukes til filminnspilling, og å lage film er dyre greier! I en fart fikk de bestilt ny mast fra Sørlandet, og det tok nesten livet av dem: Prisen var hele 170 kroner! John Erik solgte sjokolade på kinoen på den tiden, og tjente bare fire kroner dagen. Ved hjelp av innkalte mannskaper, bl.a. fra 3. Moss, ble masten montert ved Bjergningskompaniets brygge på Betongen. Mannskapene ble lovet en week end-tur om bord som takk for hjelpen.

I en sidebemerkning kan nevnes at «Terna» så ble ankret opp ved Roklubben på Sundbrygga. Carsten Byhring kom som avtalt med sitt filmteam en søndag for å fullføre «Et tokt med Terna». Han ble ikke blid da han fikk se Terna. Den var ikke lenger den hvite svane han kjente, siden den en god stund hadde ligget tett ved et kloakkslipp. Hvit maling ble skaffet tilveie – ikke helt lett en søndag morgen – og Byhring satte ut lettbåt, beordret sitt mannskap over på «Terna»s babord side og malte så langs vannlinjen på skutas styrbord side. Ferdig der, rodde han over til babord og kommanderte sitt folk over på motsatt side. Det han da ikke så, var at den nye malingen forlot skutensiden og fløt utover i Sundet. Ingen våget å le, men Carsten ga opp, og dro ut for å filme. Nåvel, dette intermessoet med «Terna» fratok ikke rovere fra 5. Moss lysten til å utforske sjølivet videre. De fikk vite at det i Fiske lå en seilbåt til salgs – og til overkommelig pris.

I tid faller dette sammen med masteskiftet på Terna. Siden man ikke ønsket mer tull med «Terna» eller ytterligere kontakt med Byhring, og den «nye»Taifun likevel skulle fra Værla til Betongen i Sundet, ble det til at den lovede seilturen skulle gjennomføres med den langt større båten nye «Taifun». Seks mann høy dro vi så ut en lørdag ettermiddag i slutten av august, forteller gutta som deltok. - Da hadde vi dykket og skrappt skutensida for begroing, samt byttet ut deler av rorsystemet. Det var nydelig vær, men praktisk

talt vindstille. Vi brukte kvelden for å komme til Reiertangen, syd på Jeløya, men der møtte vi også vinden. Det ble ganske friskt, og mannskapet fikk overraskelser. Båten lakk som en sil; det var store glipper mellom bordgangene. Disse ble forsøkt tettet, man fant vel noe tøy som ble presset inn i natene, alt mens andre lenset skuta – kontinuerlig.

Det ble mørkt, og de fant raskt ut at rundt Jeløya kom de ikke. De søkte nødhavn på Mølen. Plutselig var de der, og to hoppet i sjøen for å avverge grunnstøting. Det gikk bra, og de to skulle da gå til brygga for å ta imot. De fikk lov til å vente, og nakne som de var, ble det kaldt i vinden. I mellomtiden måtte «Taifun» helt ned til Horten for å vende! Reparasjonen av roret innebar bruken av en gjenget muffe, og denne løsnet, slik at Taifun bare kunne dreie mot babord! Omsider kom «Taifun» til brygga, dregg ble kastet og båten fortøyd, hvoretter mannskapet køyet – i land! Neste morgen så man bare «Taifun»s mast over bølgene. De var strandet på en øde øy, men en tilkalt fisker fikk dem omsider tilbake til Horten. Her troppet de opp på Marinens Hovedverft og ba om å få snakke med Sjefen. De ble bedt om å komme tilbake på mandag. En ble sendt til Moss for å informere familiene, mens resten overnattet i parken i Horten. Neste dag gjentok de anmodningen, fikk snakke med Sjefen, som ba sin adjutant om å hjelpe disse speiderne. De endte opp på en taubåt på vei til Mølen. Først da de kom dit, trodde skipperen på vår advarsel om at taubåten intet kunne gjøre. Mannskapet gjorde vendereis, men ble forsikret om at Marinen ville ta seg av dette. En uke eller to senere fikk de beskjed om at Taifun lå på land i Horten. Marinen hadde vært ute med en flytekran, hevet skuta, og med en motorlensepumpe om bord tauet den tilbake til verftet.

Sjøspeidertiden brakte både gleder og utfordringer. Stående ved masten gjenkjennes Per-Emil Pedersen.

For å få «Taifun» tilbake til Moss måtte de få den tett. Hvor mange ganger de dro over for å dytte stry i natene, vites ikke, men det var en del. Til å begynne med dro de alle, men etter hvert delte de seg i mindre arbeidslag. Hver gang de ba verftets kran om å sette «Taifun» på sjøen igjen, stanset den ikke ved vannlinja; den fortsatte nedover i dypet. Så var det på'n igjen. Omsider fløt båten, men for sikkerhets skyld ble den tjoret fast til bryggekannten i påvente av neste arbeidsgjeng til å ta den hjem. Skøyte i Moss ble leid for tauing, men da de kom til Horten, så de intet til «Taifun». Jo, der stakk en mast opp av sjøen. Helt galt var det ikke; ved hjelp av vektstenger ble båten hevet så mye at den kunne lenses, bøttevis. Det tok tid. Tilbaketuren foregikk under kontinuerlig

lensing. Tor og John Erik vekselvis ved ror og med båt, mens Finn lå i baugen og forsøkte å tette natene med filler som han dyttet på plass med en kniv. Vel fremme ble «Taifun» vel forvart i Bjergningskompaniets kran, som gutta jo kjente godt fra «Terna»-saken. «Taifun» ble senere lagt på land og solgt, men ikke avhentet. Bjergningskompaniet mistet til slutt tålmodigheten og senket den i Mossesundet. Der ligger den nå, oppå vraket av den tyske båten «Nordvard» som ble bombet og senket ved nyttårstider 1944/45. Det var slutten på sjøspeidereventyret i 5. Moss.

På høsten 1986 jobbet riktignok en gruppe rovere rundt Helge og Egil Brenden med et båtprosjekt i Vansjø. De fikk ideen da en kar med en liten snekke inviterte dem med på tur i Storefjorden. Gutta var på kanotur og lå ved Nåløyet, han stoppet på kvelden og tok dem med en runde på natten, blikkstilte tåkedis og soloppgang, lyden fra motoren tøff-tøff-tøff....Prosjektet kom i stand takket være meget god og kyndig hjelp fra pappa Brenden. Han skaffet også en gammel motor som han satte i stand og som gutta fikk låne. Onkelen til Jan Anders Horntvedt stod for transport med traktor og tilhenger. Roy Fredrik Floberg lagde tegninger og planer for ombyggingen av båten. Det var en liten sjark, og gutta rev hytta/styrhuset og dekket så bare skallet stod igjen. Roy viste oss hvordan dobbord skulle limes og hullene plugges. På gule sider fant vi et lite sagbruk som kunne levere nye, brede furubord som ble spent og klinket på med kobbernagler. Nytt dekk ble lagt med vannfast finer. Vi brukte utallige timer og brant flere pussemaskiner på å få frem fargen på treverket. Hos fargehandler Bretun og på Onstad-saga fikk vi god hjelp og gode rabatter. Når vi skulle sjøsette første våren var det en stor utfordring å få båten tett, men den trutnet til slutt. Vi fikk legge den på "stranda" til Rune Urstad på Årvoll, der sank den til bunns flere ganger før den ble så tett at vi kunne begynne å bruke den. Det ble utallige turer

til alle døgnets tider for å lense båten i denne perioden. Det ble mange flotte turer.... vi hadde bl.a. med Askerspeidere på leir på Gudøya i Storefjorden. De padlet kano, vi var kjentmenn med snekka full av utstyr og bagasje... Første vinterlagring var på Ørejordet bortenfor Ørebanen, senere på Vansjø båtforenings område i Ørebukta. De ivrigste deltakerne på dette båtprosjektet

Per-Emil «Miler'n» Pedersen har alltid følt seg hjemme på sjøen.

var Jon Anders Karlsen, Rune Fjeld, Eskil Kristiansen, Torben Brandt, Erlend Nilsen og Fredrik Saugestad.

Men fortsatt drives mer og mindre offisiell sjøspeiding blant rovere i 5.Moss i form av private venneturer i båt langs sørlands-

kysten og Bohus-länkysten. Så sent som i august 2018 var Bengt Lie Hansen, Tormod Berg Hansen, Hans Jan Wang Hansen og Bjørn Erik Jenssen på en slik tur fra Strømstad med stormvarsel og elendig værmelding hengende over hodet. De søkte til slutt nødhavn på Hankø og la nok en flott seiltur til listen over slike turer som et bevis på at det også er maritime linjer i 5. Moss Roverlags historie.

Oh, Canada, vårt paradisi

Speiderhytta «Canada» på Årvoldtangen har betydd enormt mye både for ulvunger, speidere og rovere i 5. Moss, og selvfølgelig også for lederne. Gamle «Canada» var opprinnelig en vaktbu fra

På Storebaug ble vi møtt av Sverre Hjort, og syklene ble parkert langs kortveggen. F.v. Jan Otto Berger, Jørn Injar og Morten Marthinsen.

Rygge flystasjon, skaffet til veie gjennom Adolf Upsahls far Erling, som en tid var fylkesarbeidssjef i Østfold. Etter et opphold i hagen hos familien Westby i Solveien ble bua etter avtale med Rygge kommune flyttet til Årvoldtangen rett opp for Grevlingbuk, hvor den tjente som hytte for medlemmene i 5. Moss. Navnet ble «Canada» etter at Arvid Aas under en tur på Årvoldtangen uttalte at «jøss, dette er jo akkurat som i Canada, det». Han hadde vist studert der og mente at lignende natur fant man også der. På «Canada» hadde vi patruljeturer, troppsturer, gruppesamlinger og sågar troppsleire. I de fire køyesengene som det var plass til i hyttas eneste rom minnes jeg at det ved en anledning overnattet 16 personer! Man kan ikke nevne «Canada» uten også å minnes Sverre Hjorth på Storebaug. Hos ham parkerte vi syklene når vi skulle til Canada, og til tross for at han i omgivelsene var kjent som

Gamle Canada etterlater seg mange gode minner hos mange

en relativt brysk og prinsippfast gårdbruker, myknet han alltid når han hadde speidere på tunet. Sverre ble da også ved en høytidelig anledning tildelt Norsk Speidergutt-forbunds røde hederslilje.

Etter hvert som gruppen økte oppsto også behovet for en større hytte på Canada. Flere muligheter ble drøftet, blant annet å bygge på gamle «Canada. Tannlege Tore Moe-Olsen, som var formann i foreldrerådet i 5. Moss, benyttet enhver anledning til å lufte gruppas behov når han hadde pasienter i tannlegestolen. Blant hans pasienter var Arne Kjærnes fra Våler, som midt på 1950-tallet ønsket å kvitte seg med en gammel tømmerstue på Søndre Brønnerød. Den ble solgt til 5. Moss for 1000 kroner, og driftige speidere, ledere og speiderforeldre sørget i tur og orden

for at tømmerstokkene ble behørig merket, hytta plukket ned bit for bit, materialene transportert til Grevlingbukt på lørja til Nesengen på Dillingøyas sydspiss, båret opp på plassen foran hytta og over tre års tid gjenoppbygget slik den står i dag. Over 3000 arbeidstimer gikk med.

Under nedrivningen av «nye Canada» på Brønnerød i Våler, fra venstre Astrid Marthinsen, Håkon Westby, Fredrik Th. Bolin, Tor Anstensen, Anne Lise Pehrson og Per Anstensen

Hytta ble innviet på en høytidelig gruppesamling 27. november 1960, og gleden og stoltheten var til å ta og føle på. Under hele byggeprosessen var Moe-Olsen byggekomiteens leder. Arkitekt Finn Saugestad tegnet hytta slik den skulle bli, politiinspektør Ludvig Aall Rosendahl representerte foreldrene, og Kåre Eliassen gjorde en kjempeinnsats som selvbestalt byggeleder. Han ble hedret med Den røde hederslilje, og de øvrige fikk erkjentlighetsgaver som takk for innsatsen. Og hver gang vi fortsatt befinner oss i stuen på Canada undrer vi oss over teorien

Fra transporten av hytteutstyr til nye Canada over Vansjøisen. Vi gjenkjenner Josef Vallner øverst, og Per Anstensen, Thorleif Kristiansen, Knut Lie Hansen og Roar Willy Andersen under.

om at mønsåsen i taket i stuen på nye Canada er masten på sjøspeiderbåten «Taifun». Hvem kan bekrefte eller avkrefte det?

Det hører med til historien at det for å finansiere byggingen av nye Canada ble solgt andelsbevis blant speiderforeldrene for å skaffe tilstrekkelig med økonomiske midler, og i de forskjelligste miljøer ble det «orget» inventar og utstyr til den nye hytta. Det var i denne prosessen spørsmålet om en hems over kjøkkenet ble brakt på bane, og Ludvig All Rosendahl uttalte den etter hvert så berømte bemerkning om at «er det ingen som har en brukt hems liggende, da?» Og da trekken i peisen i stua skulle sjekkes, var det Per Anstensen som fikk æren av å tenne en «Plaza» og blåse røyken opp i pipeløpet. Nye Canada ble innviet i 1960 og ble deretter et enda viktigere sentrum for det varierte tur- og friluftslivet i 5. Moss

Helt siden 1949 har 5. Moss Roverlag holdt sine årlige St. Georgshaiker ved Grevlingbukta nedenfor Canada. Her har laget holdt opptagelse for til sammen 120 birkebeinere som der og da har fullført sin aspiranttid og blitt opptatt som rovere. Siste høytidelige opptagelse fant sted i 1989. På denne tiden ble også 5. Moss Speidergruppe formelt nedlagt av mangel på voksne ledere. Som en følge av dette besluttet man også å overdra Canada vederlagsfritt til 1. Jeløy Speidergruppe, som fortsatt var en av to aktive speidergrupper i Moss. Dog forbeholdt vi oss fortsatt å arrangere St. Georgshaikene våre på Canada, og disponere hytta da og en helg før jul, hvor laget tradisjonen tro arrangerer spekeften for sine medlemmer. Laget drives nå på uoffisiell basis med gamle ildsjeler som drivkrefter, og med årlig St. Georgshaik og spekeften på Canada som faste innslag. Så sent som lørdag 28. april 2018 arrangerte vi vår 70. St. Georgshaik ved Grevlingbukta med 13 rovere til stede, og med hyggelige hilsener fra mange,

mange flere. Blant deltagerne var Knut Gudim, som etter eget utsagn mente at det var ca. 60 år siden sist han hadde vært på Canada. Ja, det er aldri for sent!

Ove: Nye Canada. Under: Ritualet på St. Georgshaikene forblir internt, men ingen skal være i tvil om at det er hølytidelige saker det dreier seg om.

Opptatte rovere i 5. Moss

Følgende er opptatt som rovere i 5. Moss:

1948-50

1. Erik Dahle, 2. Egil Rusten, 3. Rolf Bjørge Krogs vold, 4. Arvid Aas, 5. Fredrik Th. Bolin, 6. Henry Brinchman, 7. Trygve Nilsen, 8. Hallvard Tønnesson, 9. Knut Westby, 10. Adolf Upsahl, 11. Erling Flater, 12. Torgeir Gillebo

1951

13. Nils Marton Bjerk, 14. Per Anstensen, 15. Oddvar Eng, 16. Odd Vågmo, 17. Thorleif Jensen, 18. Christopher Magnus

1952-1954

19. Per Brynildsrud, 20. Håkon Westby, 21. Leif O. Merlie, 22. Josef Vallner, 23. Georg Wawrzyniak, 24. Trygve Lauritzen, 25. Ivan Hovland, 26. Bengt Vines, 27. Åge Jensen

1956

28. Leif Duenes, 29. Leif Åge Andersen, 30. John Erik Bjerk, 31. Jan Eilert Bjørnstad, 32. Ole Jørgen Johannessen, 33. Finn B. Kraft, 34. Per Emil Pedersen, 35. Fred Nublin Pettersen, 36. Carl Oddvar Solberg, 37. Leif Tybring

1958

38. Thorleif Kristiansen

1959

39. Roar Willy Andersen, 40. Knut Gudim, 41. Tor Anstensen, 42. Erik Blekeli, 43. Jan Erik Blomgren, 44. Per Henning Kristiansen, 45. Erik Nes, 46. Bjørn Solem

1961

47. Knut Lie Hansen, 48. Dag Rosendahl, 49. Finn Saugestad

1962

50. Trond Harstad, 51. Vidar Østbye

1963

52. Tore Eliassen, 53. Jørn Sigmund Injar, 54. Knut Nes, 55. Per Oscar Saugestad, 56. Stål Svenning

1964

57. Jan Otto Berger, 58. Vidar Hauge Halvorsen, 59. Bjørn Erik Jenssen, 60. Jan Rosendahl

1965

61. Jon H. Bakke, 62. Bengt Lie Hansen, 63. Hans-Jan Wang Hansen, 64. Tore Hoell, 65. Nils Thore Kristiansen, 66. Per Arne Storsveen, 67. Sven Erik Svendsen

1966

68. Tormod Berg Hansen, 69. Kjell Harning, 70. Svein Manskow, 71. Einar Holth-Nilsen, 72. Tormod Holth-Nilsen

1967

73. Per Olaf Eidner, 74. Øyvind Evensen, 75. Helge Jodalen

1968

76. Tore Jenssen, 77. Jon Jodalen, 78. Helge Lundberg, 79. Magne Sveli

1969

80. Vidar Eliassen, 81. Harald Rosendahl, 82. Stein Håkon Thorp, 83. Bjørn Vallner, 84. Kjetil Wang Hansen

1970

85. Vegard Dahl, 86. Carsten Arnt-Jensen, 87. Anders Johannessen, 88. Ole Tørklepp

1971

89. Trond Svenning

1972

90. Arne Simonsen

1973

91. Lars Bjerck, 92. Øyvind Lundberg, 93. Roar Løken

1974

94. Fredrik Rummelhoff, 95. Tom Martens Simonsen, 96. Terje Toverud

1976

97. Lasse Djupvik, 98. Bengt Kristiansen, 99. Roy Larsen, 100. Dag Erik Storberget

1978

101. Bjørn Gudevold, 102. Roy Madsen

1980

103. Lars Buvik, 104. Christian Rosenvinge, 105. Geir Strømme

1981

106. Anders Strømme

1983

107. Magne Billington, 108. Terje Clausen (foto), 109. Terje Clausen (standard), 110. Hans Arild Fredriksen

1984

111. Jan Anders Horntvedt

1985

112. Kristian Bergstrøm, 113. Roy Fredrik Floberg

1986

114. Helge Brenden

1988

115. Jon Anders Karlsen

1989

116. Rune Fjeld, 117. Fredrik Saugestad, 118. Eskil Kristiansen, 119. Per Espen Larsen, 120. Erlend B. Nilsen

De årlige Rovervandringene

Fra venstre Nils Marton Bjerk, Per Anstensen, Josef Vallner og Fredrik Th. Bolin, som alle, hver på sin måte, har vært veivisere for mange av oss på speiderveien. Her på Vassfarplassen.

Roverlagets mange flotte turer i Guds frie natur var den direkte årsaken til at man i 1996 innførte «årets rovertur» som et fast begrep i laget. Første turen gikk fra Sørbekkseter i Vassfaret via Vassfarplassen til Strøsdammen. Den samlet 21 deltagere, hvoriblant veteranene Josef Vallner, Fredrik Th. Bolin, Per Anstensen og Nils Marton Bjerk. Bildet av de fire som peker ut veien videre for sine roverbrødre kan stå som et symbol på den ballast vi alle har fått og videreført gjennom vårt speiderliv. På turen ned til Vassfarplassen var det en av senioren som falt og slo seg litt, og ettersom vi hadde både lege, sykepleier og prest med på turen, vakte det stor munterhet da en av de yngre foreslo at vi på neste vandring for sikkerhets skyld også skulle ta med en

graver. På Vassfarplassen trakk vi leirbålet innendørs fordi himmelens sluser åpnet seg, men dette ble oppveiet neste dag ved strålende sol og et uforglemmelig friskt bad i Strøsdammen. Bengt Lie Hansen og hans sekretær Randi Bye Dahl hadde det praktiske opplegget for den første Rovervandringen, og begge fortjener ellers honnør for at mye av det Bengt setter i gang som regel holder svært høy kvalitet.

Året etter gikk vi «I grenselosenes fotefar» med basecamp på Tjuvholmen i Rødenesjøen, og interessant foredrag av Oddvar Gustavsen fra Ørje som fortalte om ruter og flyktingetraffikk mellom Norge og Sverige under krigen. Gustavsen, som var styremedlem i Grenselosenes forening, ga et spennende innblikk i historiene til de mange familiene som måtte flykte til Sverige under krigen, og som fulgte flyktingeruten fra Skogstad gård til riksrøys 35 nord for Krokvasshytta. Her traff vi også Nils Skogstad, som da var ordfører i Marker kommune.

Dalen i Telemark var målet for roervandringen i 1998, der vi slo leir sentralt i Dalen og inntok fellesmåltidet lørdag på ærverdige Dalen hotell, som da var eiet av Åge Samuelsen, som i noen år etter krigen var forstander i Pinsemenigheten i Moss og senere i Maran Ata. Lørdag besøkte vi vi Grimdalstunet, hvor billedhuggeren Anne Grimdalen bodde og virket, og tilbaketuren fra fjellplatået nordvest for Dalen og ned med en høydeforskjell på ca. 1000 meter, ble det en flott men strabasiøs opplevelse. Søndag besøkte vi Eidsborg gamle stavkirke, og på veien ned til leiren var vi innom Ruiplassen, hvor søstrene Gurine og Ingerine Schewenius hadde bodd i svært enkle kår. Forfatteren Knut Eidem har for øvrig skrevet bok om søstrenes audiens hos kong Olav på slottet i Oslo. Ivar Haukeliseter, nabo på Ruiplassen, var guide og fortalte om de to. Han har senere fått Tokke kommunes kulturpris for å ha tatt vare på Ruiplassen og derved medvirket

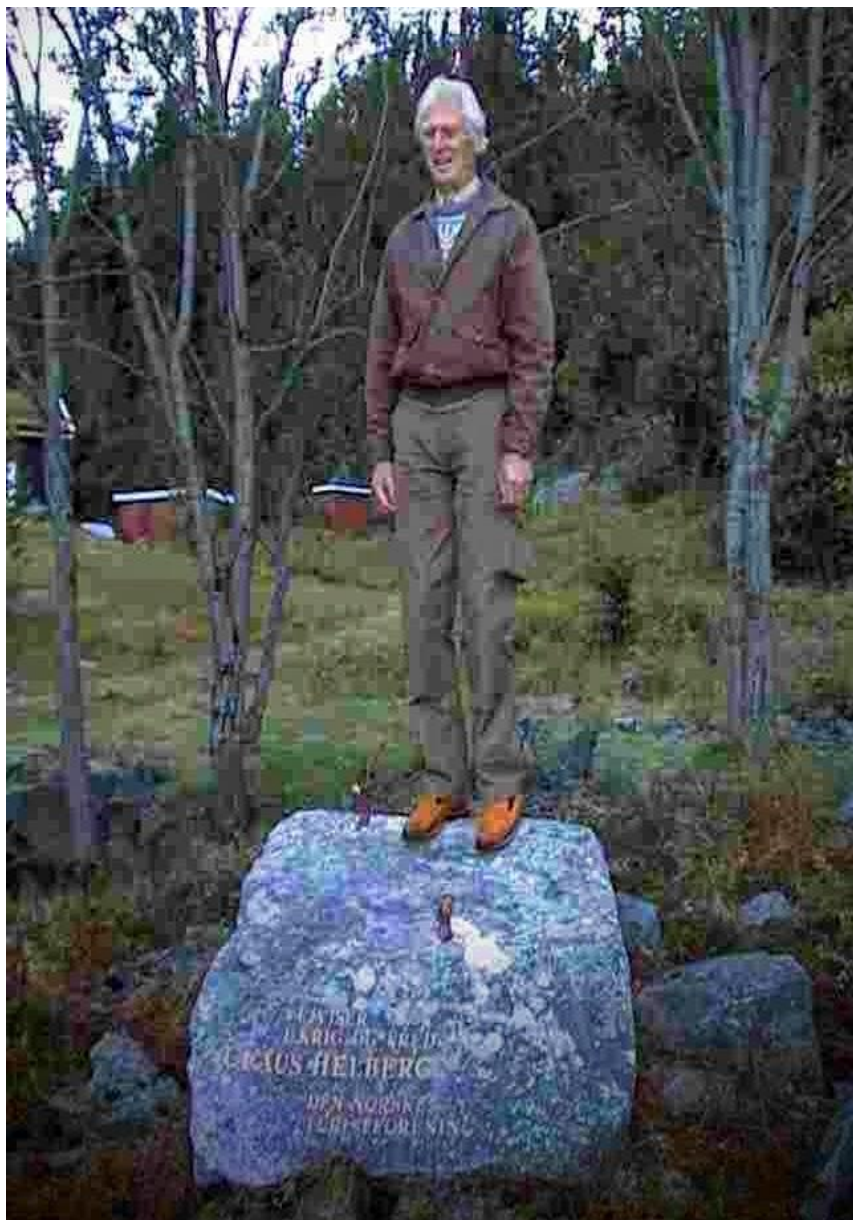

På besøk på Grimdalstunet, hvor billedhuggeren Anne Grimdalen levde og virket.

til å bevare minnet om Ruisøstrene.

Finnskogen har to ganger vært mål for rovervandring takket være vår roverbror Einar Holt Nilsen, som i mange år var ansatt ved skogskolen på Sønsterud og bosatt der. I 1999 campet vi i og ved en gammel koie som skogskolen eide, og Einar tok oss rundt i naturen og viste oss spennende ting om vegetasjon og dyreliv. Festmåltidet lørdag ble inntatt hos Roar Moe på Dæsbekken villmarkssenter, og søndag var vi på Tyskeberget Finnetorp hvor store deler av forsamlingen lå på gressbakken i solskinet og snorksov mens en lokal kulturpersonlighet orienterte om Finnskogens historie. Den bokstavig talt trøtte holdningen blant tilhørerne hadde nok sammenheng med at lørdagens fest på Dæsbekken var relativt fuktig og varte til langt ut i de små timer, og i tillegg en ganske lang formiddagstur. Bengt overrakte lagets takk til foredragsholderen. Gaven var et Hydro reisesett med akevittlerke og små glass, og på toppen av det hele viste det seg at ham var avholdsmann. Det tok han med godt humør!

Claus på sokkelen i levende live. Uken etter at vi var der, kom bronsestatuen på plass.

Rovervandringen på Rjukan i 2000 ble en av historiens mest opplevelsesrike, først og fremst på grunn av motstandsmannen Claus Helberg, som tok oss med til nedre del av «sabotørruta» og fortalte om sabotasjeaksjonen mot tungtvannsproduksjonen på Vemork. Vi slo leir på Frøystul ved Møsvann, spiste lørdagsmåltidet på Krokan fjellstue som feiret 100-årsjubileum uken etter, og besøkte industrimuseet i den gamle kraftstasjonen på Vemork. Søndag tok vi med Claus på toppen av Gaustatoppen, som han i sitt 81. år hadde trodd at han hadde besøkt for aller siste gang. På Krokan skulle det i forbindelse med jubileet avdukes en statue av Claus Helberg, veiviser i krig og fred. Sokkelen med bronseplaten var på plass, og det eneste som manglet var statuen. Det vakte enorm jubel da Claus selv entret sokkelen og lot seg fotografere under løfte om at alle disse bildene for all fremtid kun skulle kunne benyttes til private formål. Det hører med til historien at Helberg under sin kontakt med Bengts sekretær, Randi Bye Dahl, var forberedt på å møte et knippe med speiderguttunger. Stor var hans forbauselse da gjengen fra Moss viste seg å være en flokk modne karer fra 30 til 75.

Katnosdammen i Nordmarka var målet for vandringen i 2001, og det som huskes mest derfra var at en betydelig del av de til sammen 37 deltagerne ikke nådde frem til målet før på lørdag morgen takket være forsinket avreise fra Tverrsjøen, og øsende regnvær underveis som bidro til at vi måtte slå leir underveis og bære kanoene et stykke over land. Men jubelen var nærmest ovasjonsartet da vi ved 9-tiden lørdag morgen endelig kom padlende nedover på Katnosa. Fellesmåltidet ble inntatt utendørs, og i programmet inngikk blant annet også orientering om det hemmelige motstandsarbeidet i Nordmarka under krigen. Noe av det som huskes best fra denne turen var at Nils Marton Bjerk var blant dem som overnattet ute og padlet seg frem til Katnosdammen, sin relativt høye alder til tross. Han var beintøff!

Rovervandringen til Trond Harstads hytte i Frillestadkilen, Høvåg, i 2002 ble en av de store, med sjømatgilde på brygga og sightseeing i Blindleia med en seilskøyte. Her er gjengen fotografert under en pust i bakken.

I 2002 var Trond Harstad vert for rovervandring til familiens hytte i Frillestadkilen, Høvåg, hvor et langbord på brygga dekket med alle utgaver av havets delikatesser sent kommer til å glemmes. God mat og mye bading var hovedelementer i et perfekt arrangement som også omfattet en uforglemmelig sjøreise i Blindleia om bord i en vakker Colin Archer-skøyte.

Mye hyttekos var det også året etter, hvor Bengt Lie Hansen inviterte til familiehytta «Fjellkvil» på Sjusjøen med utmerket forpleining, lokal kulturhistorie og flotte småturer i naturen omkring, blant annet til Maihaugen på Lillehammer og Pellestova på Hafjell.

I 2005 var vi på Råsjøen inne på Romeriksåsene, hvor skogsjef Bjørn Stang viste oss rundt på familien Fearnleys jaktlott.

Skrim i Vestfold var mål for rovervandringen i 2004, som samlet 23 deltagere med leirslagning ved turistforeningens hytte Olavsbu mellom store og lille Stølevann og flott tur i fjellområdet over mot Kongsberg- og Blefjellområdet. Også her var det foredrag rundt lokalt motstandsarbeid under krigen og for øvrig en fin blanding av vandring og kanopadling.

Året etter var Bjørn Stang på Ås gård vert og guide for et besøk på Råsjøen inne på Romeriksåsen, hvor familien Fearnley eier en prektig eiendom som benyttes som jaktlott. Stang, som selv har vært skogsjef på Aas gård og blant annet i årevis ledet elgjakten der, var et oppkomme av kunnskap og historier knyttet til

skogsdrift og jakt. Vakrere leirplass enn den vi fant oss ved Råsjøen, finnes knapt. 24 rovere deltok.

Nok en gang lokket Finnskogen med sin flotte natur og med Einar Holt Nilsen som lokal kontaktmann, og det var Kynndammen som var målet for vandringen i 2006. På programmet sto blant annet kanopadling på Kynna, og da det kom en skoleklasse på besøk som også hadde kanopadling på sin agenda, arrangerte vi en padleregatta som til slutt ble vunnet av skoleelevene. 29 rovere deltok.

Norges Speiderforbunds eiendom Tredalen på Spjærøy, Hvaler huset rovervandringen i 2007, hvor hele 33 deltagere deltok. Båtliv, bading og strandliv preget programmet, og noe av det som i dag, 11 år senere, huskes best var den hjemmelagde fiskesuppa til Harald Rosendahl! I programmet for haiken inngikk også en sightseeing pr. båt i Hvalerskjærgården. Det blåste friskt på hjemturen søndag, og for oss som hadde med egen båt ble det en mildt sagt urolig hjemtur spesielt over Fredrikstadlera. Det merket ikke minst Helge Jodalen, som alene i en 14 fots jolle ble så klissvåt av sjøsprøyt at han måtte ta pause i Hankøundet og skifte klær fra innerst til ytterst.

På nytt sto Østfold på programmet året etter, og Kvernmoen i Aremark, St. Georgsgildenes leirsted, var målet for rovervandringen, med 18 deltagere og et program for øvrig spekket med lokalhistorie takket være Gudbrand Melbye. Ikke bare var han mangeårig medlem av Speiderstyret. Lokalt var han i årevis også avholdt lensmann i Aremark og skogbrannsjef samme sted. Dessuten markerte Melbye seg med sin altoverveiende interesse for lokal kulturhistorie. Han ledet oss på en spennende vandring mellom lokale severdigheter og tidligere

husmannsplasser, og vi ble aldri lei av å lytte til Gudbrands enorme kunnskaper om lokale forhold i Aremark. Et besøk i Holmgil kapell satte også en ekstra spiss på oppholdet der.

I 2009 dro vi til fjells, nærmere bestemt til Jon Bakkes hytte på Dagali i Numedal, hvor 24 rovere deltok, og hvor pensjonert lærer Kåre Sønsterud oppdaterte oss på lokal kulturhistorie. Vi besøkte Dagali museum med Kåre som veiviser, og lørdag var vi på en flott tur til et utsiktspunkt med utsikt over Skurdalen, Hallingskarvet og nordre del av Hardangervidda. Vi besøkte også et minnesmerke som markerte fluktruten til noen av sabotørene fra Tungtvannsaksjonen på Vemork i 1943.

I 2010 sto Krokskogen og nordre del av Nordmarka for tur. Heggeliseter var basecamp, og noe av det som huskes aller best var det flotte sommerværet og den praktfulle utsikten over Heggelivann. Et sterkt bidrag til den flotte opplevelsen var ekteparet Karin og Arild Schultz, som selv disponerte Vakersetra like i nærheten, og derfor opptrådte som lokale kjentfolk med store kunnskaper om naturen omkring og Markas mangesidige historie. Arild loset oss til utsiktstårnet på Oppkuven, som er et av Nordmarkas høyeste og mest praktfulle utsiktspunkter, og lørdag kveld serverte Karin en praktfull, selv- og hjemmelaget lammegryte som satte en ekstra spiss på oppholdet. 22 rovere nøt leirlivet på vakre Heggeliseter.

I 2011 gikk turen til Lifjell. Vel 50 år tidligere arrangerte NSF et fjellsikringskurs på Jønbu hvor Fredrik Th. Bolin var en av kurslederne og Knut Lie Hansen og Finn Saugestad fra 5. Moss og Ulf Ombustvedt og Nils Petter Argel fra 3. Moss var blant kursdeltagerne. Der knyttet vi kontakt med Larvikspeidernes hytte «Speiderbo» på Jønbu, og det var dette stedet som nå

ble valgt ut til årets Rovervandring. Deltagelsen var beskjeden, bare 11 var med, men vi fikk et trivelig gjensyn med Lifjells varierte og vakre fjellturterreng.

Året etter sto Vassfaret for tur. Vi leide Røde Kors-hytta på Vindfjell, og takket være herredsskogmester Ola K. Akervold fikk vi et allsidig innblikk i Vassfarets historie. Vi besøkte Bjørneparken i Flå og graven til Berte Skrukkefyllhaugen på kirkegården ved Flå kirke, og Akervold, som sammen med broren Magne har skrevet bok om Vassfaret, delte villig med oss av sine enorme lokalkunnskaper.

Glade rovere på Vindfjell i 2013, hvor Finn Moe fra Sandefjord hadde en stor del av æren for det flotte turopplegget. Bak, fra venstre, Svein Simensen, Jon Jodalen, Vidar Eliassen, Tormod Berg Hansen, Bengt Lie Hansen, Vidar Østbye, Jørn Olsen, Helge Jodalen, Bjørn Erik Jenssen. Foran, fra venstre, Svein Manskow, Roar Løken, Nils Thore Kristiansen, Helge Scheinert, Jan Erik Blomgren, Trond Harstad.

På Vindfjell i Telemark hadde vi i 2013 en uforglemmelig rovertur ikke minst takket være Finn Moe fra Sandefjord,

som i egenskap av kontaktmann for den lokale jeger- og fiskerforeningen sørget for at vi hadde det bra på foreningens trivelige medlemshytte under Vindfjell. Fellesmåltidet ble inntatt på Vindfjelltunet ikke så langt unna.

I 2014 var det Telemark for annet år på rad, nå ved Nisser Hyttegrend og Camping ved vakre Nisservann, hvor familien Reime residerte. Flotte turer i nærområdet ga spennende innblikk i lokalt skole- og kulturliv, og på hjemturen besøkte vi det private Z-museet i Treungen som speilet den store tekniske utviklingen på en rekke forskjellige områder.

I 2015 sto Begnadalen for tur med basecamp på Piltingsrud gård ved elva Begna. Med lokalhistorikeren Kristian Bergsund som cicerone dro vi til Bagnsbergatn gård, hvor det var heftige kamper mellom tyske og norske styrker i april dagene 1940. Vi besøkte Islandsmoen gård, som var hjemplassen til komponisten og organisten Sigurd Islandsmoen, som var organist i Moss kirke i en årrekke etter krigen. Stedet er i dag lokalt bygdemuseum for Bagn. Besøk gjorde vi også på Nissebakkin, som var hjemplassen til forfatteren Mikkjel Fønhus. Forfatterens barnebarn tok imot oss og viste rundt, blant annet i forfatterens skrivestue. De aller sprekeste deltok sågar i en tur opp til Kvervilljuvet, som er omhandlet i en av forfatterens bøker.

I 2016 feiret vi 20-årsjubileum for Rovervandringene i 5. Moss, og valgt ble Ravnsjøhytta i Svinndal, som DNT Vansjø har restaurert og nå drifter. Blant deltagerne lørdag var flere av dem som på grunn av helse og alder vanskelig kan delta lenger på disse arrangementene. De ble hentet og brakt til festmiddagen lørdag, som foregikk utendørs i praktfullt vær. Lokale navn som Arve Myhre og Jon Nilsen var tilstede og øste av sine kunnskaper om

lokal kulturhistorie, og Brith Bakken sto for festmiddagen. En tur til Armrosåsen, som var alliert slipplass under krigen, og forøvrig rundt hele Ravnsjø, var en flott opplevelse for dem som deltok.

Den hittil nest siste rovervandringen gikk i 2017 til Lelangsplassen i Finnemarka i nordenden av Lelangen mellom Drammen og Tyrifjorden. 19 rovere deltok her. Festmiddagen lørdag foregikk i partytelt. Den besto av førsteklasses grillmat, frivillig tilberedt av Roar Løken. Det ble en festmiddag som sent glemmes. Helgen forøvrig bød på et flott turområde med muligheter for vandring, bading, padling og bær- og sopplukking. På hjemvei dro vi innom Sylling kirke og beså minnesmerket over besetningen på et britisk bombefly som havarerte i nærheten under krigen hvorved 10 personer omkom. Vi var også innom en lokal jordbærprodusent, og til sist ble vi tatt imot med kaffe og vafler på Haugsplassen, som var hjemstedet til den kjente skiløperen Thorleif Haug.

Og fortsatt lever vi på gode minner fra årets Rovervandring på Ødemørk, hvor 21 rovervenner hygget seg sammen på tradisjonelt vis med fine turer og interessant lokalhistorie. Her fikk vi besøk av Per Johan Hoel på Raknerud, som selv var speider i 5. Moss i sin tid og deltok på Heithakrok-leiren i Danmark i 1955. Hans søster Unni var en periode flokkassistent i ulveflokken under Ellen Anstensen. Også Unni stilte opp på hjemgården med gamle fotoalbum og utvekslet gode minner med mange av sine tidligere venner fra speidertiden.

Rovervandringene har ikke bare vært forbeholdt opptatte rovere, og slett ikke bare medlemmer av 5.Moss. Tidlig inviterte vi med oss rovere fra 8. Moss, og etter hvert har det nedfelt seg en praksis med at alle som føler vennskap med og tilknytning til 5.

Moss er hjertelig velkommen på rovertogene. St. Georgshaikene, derimot, og feiringen av roverlagets jubileer, er kun forbeholdt formelt opptatte rovere. Vi søker år om annet å legge rovertogene til steder nær Moss slik at også eldre rovere og rovere med handikap skal kunne hentes og bringes til fellesmiddagen lørdag, og således føle fellesskapet selv om de ikke lenger er i stand til å ligge i telt eller prestere lange tog. Det kommer vi også til å fortsette med fremover.

Tradisjonen med årlige Røvertog ble innledet på Sørbekkseter i Vassfaret. Her er hele gjengen samlet før turstart.

Brødgjøkenes historie

Brødgjøkturene i den form de fleste kjenner som padletur med overnatting i telt er historie, og jeg skal forsøke å oppsummere noen tanker og minner fra noen av disse 41 turene gjennom 41 år, sier ildsjel for og opphavsmann til brødgjøkturene, Vidar Østbye. Ideen om padletur for mine voksne speider/rovervenner

Padling i Haldenvassdraget og slusing av kanoene i Brekke sluser var en sjelden og uforglemmelig opplevelse.

skriver seg fra 1973. Jeg hadde som troppsleder arrangert mange padleturer for speiderne, og de som har hatt ansvaret for 20 – 30 viltre speidergutter på en ukes padletur, vet at dette kan være krevende. Ideen om å invitere selvgående voksne venner med koner/samboere på padletur med overnatting var noe jeg hadde tenkt på i flere år, og i 1974 ved St. Hanstider ble ideen realisert med invitasjon til padletur i Foxen – Stora Le og inn mot Fölsbyn. 12 stk meldte sin interesse, og vi la ut fra Båstnäs 22. juni.

Navnet Brødgjøk, skriver seg fra Tormod Holth Nilsens utsagn etter at vi var kommet tilbake til bilene søndag ettermiddag, og han hadde spist opp maten til både seg selv og broder Einar, som dessverre meldte avbud i siste øyeblikk. Tormod hadde derfor med mat til både seg selv og sin bror, og dette greide han å fortære i løpet av helgen. Da siste brødskiva var fortært på

Båstnäs slo han seg på magen og utbrøt: «*Nå tror jeg at jeg har greid den store brødgjøkprøven.*»

Navnet Brødgjøktur var blitt en realitet. De første årene hadde vi som målsetting å ikke padle lengre enn at vi kunne se den siste rasteplassen, og på den første turen holdt brødrene Jodalen kaffen varm over primusen i sin aluminiumskano. Det var bare å padle bort til kanoen for å få påfyll i kaffekoppen. De fleste som var med på første tur husker vel også den litt «småfulle» gårdsgutten som kom på besøk på lørdag kveld, og ville ha brennevin, dvs han anklaget oss for å ha stjålet brennevinet han hadde gjemt i området hvor vi rastet. Det var vel flere av oss som lo litt av han, og da han la merke til dette, sa han at han kom til å slippe oksekalvene inn mot teltene våre i løpet av natten. Det gikk heldigvis bra.

Flere av jentene som var med på turen lurte også på om de måtte være fødselshjelpere for Valborg, som var gravid i 5. måned med Ingerid Elise. Da vi skulle krysse Foxen på vei tilbake hadde det blåst opp, og Valborg ble utstyrt med to svømmevester (en for seg selv, og en for Ingerid Elise). Turen var vellykket, og Vidar regnet med at andre kunne ta stafettpinnen og være arrangør året etter, men der bommet han, så Valborg og Vidar har hele tiden etter første tur hatt arrangøransvaret.

I løpet av noen av de første årene ble det invitert til to turer – en tur for bare voksne, og en tur for voksne med barn. Speidervenner er hyggelige mennesker å dra på tur sammen med, de klarer seg selv, hjelper til der det trengs og de tåler en regnskur eller to uten å miste humøret. Etter ca 20 år åpnet vi «Brødgjøkjengen» for gode turvenner både fra inn- og utland som har glidd godt inn i kretsen rundt bålet.

Antall deltagere har variert fra 4 stk til ca 35 personer med stort og smått, og 77 ulike padlere har deltatt på turene. Den siste turen, nr 41, ble ledet av Bjørn Gudevold og Bengt Karlsson, og gikk til Väderöarna på Bohuslänkysten uten kano og kajakk. Valborg og Vidar måtte kaste inn håndklet pga av sykdom, men fem glade Brødgjøker hadde en fin tur.

Er det noen som kan tvile på at vi hadde det hyggelig under de mange Brødgjøkturene?

Vi har utrolig mange gode minner fra disse turene, sier Vidar, og jeg skal nevne noen få:

- ✧ Alle researchturene som Valborg og jeg har gjennomført

før selve padleturen, og alle de hyggelige grunneierne vi har truffet. Vi har aldri fått nei når vi har spurt om å få benytte private veier og parkeringsplasser.

- ⤴ Kveldskosen under presenningene som ble satt opp i en fart, hvor vi tross været hadde det veldig bra. Brødgjøker er vanntette og har godt humør!
- ⤴ I Ørsjøen fikk vi i tillegg benytte grunneier Birger Braadlands private øy med teltplasser og leirbålsted også låne fiskegarn. Fangsten ble flere store gjedder som ble rensset og filetert av Mona, Bjørn Eriks Jenssens kone.
- ⤴ Turen med «bare» 4 personer i midtre Kornsjø hvor vi lå på Løvøya. Deltagere Valborg og Vidar, Roar og Ragnhild.
- ⤴ Kvelds/nattpadling ved Fløtmarksön med lomskrik, sydentemperatur og flatt vann.
- ⤴ Dag Rosendals opptreden med speiderantrekk fra 1955 i Hemnestraktene.
- ⤴ Første Brødgjøktur med 3. generasjons deltager. Knut og Karin hadde med barnebarnet Kristin.
- ⤴ Knut Lie som krabber ut av teltet mens vi andre spiser frokost, krabber videre bort til et tre for å få hjelp til å reise seg opp mens han utbryter: *Fy f.. jeg hadde glemt hvor vondt det var å ligge i telt !*
- ⤴ Lenes Frisenfeldt Horn Schmedling selvmordskake.
- ⤴ Transport av kanoer i tømmerrennene ved Setten og Hallangen.
- ⤴ Tur nr 40 til Grevlingbukt hvor vår datter Ingerid Elise – som var med på første tur fire måneder før hun ble født – hadde med sine to sønner Alfred og Edvard. Edvard etterlyser forresten flere Brødgjøkturer, så det kan hende det blir noen flere padle-/overnattingsturer for Østbyefamilien.
- ⤴ Og mange mange flere.

Turene har vært lette å arrangere! Vår jobb har vært å bestemme tid, sted og sende ut invitasjon og dra på en research for å sjekke steder vi kan sette ut våre farkoster, og snakke med grunneiere. Det er veldig hyggelig når første påmelding kommer bare noen timer etter at invitasjonen er sendt ut. Like hyggelig var det da siste påmeldte ringte fredag kveld før avreise på lørdag og spurte om det var plass. Siste tur var praktfull med avreise fra Vaskeberget, overnatting på tangen i Grevlingbukt (Eva og Roy Jæger Larsen hadde dratt opp allerede på fredag for å «holde av» plassen ved gapahuken til oss andre som kom dagen etter). Som jeg har nevnt tidligere var det stort for oss at vår datter Ingerid Elise var med, og hennes to smågutter koste seg veldig, både i kano sammen med morfar og natten i teltet sammen med mamma.

Takk til dere alle som har vært med på turene, «bare» en tur, eller som fast inventar. Takk for det du bidro med, enten det var en morsom historie, en god kake, godt drikke eller noen av de små detaljene som må til for at Brødgjøkene skulle ha det bra, sier Valborg og Vidar.

Spekeaftener på Canada

Sammen med St. Georgshaiken og Rovervandringen er den årlige Spekeaftenen også en del av grunnfjellet i roverlagets fortsatte arrangementer. Åstedet er selvsagt Canada, og historien omtrent som følger: «Gamle» Canada hadde, forsiktig sagt og som beskrevet foran, svært begrenset plass. Det er mulig at det kan ha blitt nydt spekemat med korrekt tilbehør der, men ikke i samlet, organisert form av roverlagets medlemmer.

Fra en vellykket spekeaften på «Canada». Man er alltid tørr i halsen når man går hjem etter et slikt arrangement.

Den nye hytta ble innviet i slutten av november 1960, men allerede tre uker før slo byggekomiteen med dugnadsgjengen til med en innvielsesfest. Unødvendig å si at den var ytterst

velfortjent! Da vi begynte å forske i historien trodde man at dette var den første organiserte Spekeaften. Men nei, hytteboka dokumenterer at det ble servert LAPSKAUS! Skjønt flertallet av deltagerne var rovere. Spekematen dukket imidlertid opp i samme regi med kombinasjon av rovere, ledere og foreldre på noe som benevnes som «Gubbekveld og heilnorsk aften» i november i 1962. Og da er vi i gang på en vandring i historien videre fremover.

Den første «ordentlige» spekeaften i roverlagets regi foregikk - overraskende nok - i juni 1963, nok som et ordinært lagsmøte og sommeravslutning. Ni mann tilstede, og fenalår, øl og «linjeknekkebrød fra Rondane. Deretter begynte de aktive i laget å tenke på å lage en førjulssamling der man også kunne få med de relativt mange som på grunn av studier o.a. befant seg utenbys når de ordinære lagsmøtene ble avviklet. Som tenkt så etter hvert gjort, og etter en forsiktig start sent i november i 1964 med 11 mann var vi ordentlig i gang i februar 1966. Tilsvarende antall, og alle med hvert sitt (lett omskrevne) sitat fra en Beatlesmelodi, i hytteboka! Men fortsatt haltet det nok litt med henblikk på gjennomføringen. I romjula 1967 var spekeaftenen behørig berammet i lagets utsendte møteprogram. Seks utenbysboende rovere dro til Canada på kvelden, men de lokale medlemmer, og ikke minst spekematen, glimret fullstendig med sitt fravær. Kommentaren i hytteboka fra de fremmøtte er, forsiktig uttrykt, ganske bisk.

Men det gikk seg til, og som botsøvelse ble det avviklet to spekeaftener i februar og desember 1968, den siste med hele 26 deltagere. Og nå var det blitt en etablert begivenhet, og en fast avslutningskveld for roverlaget på en fredag- eller lørdagskveld tett oppunder jul. Så ifølge hyttebøkene og skinnet, se nedenfor,

har dette utviklet seg til et årlig arrangement. Deltagelsen har selvsagt variert, men det er de som i alle fall vil ha med seg spekeaftenen som sin årlige deltagelse i roverlagets virksomhet. Vi har vel i de senere år vært rundt 10 – 15 stykker rundt bordet, og med forhåndspåmelding og Roar Løken som innkjøpssjef av spekematen fra Seljord i Telemark, er det alltid trivelig på disse arrangementene.

På slutten av 1960- og tidlig på 70-tallet hadde vel spekeaftnene noen ganger litt for mye karakter av russe- og studentfest, og noen eldre rovere følte behov for en viss innskjerping til fellesskapets beste. Dette resulterte i det som nå er selve symbolet for spekeaftenen, nemlig en utnevnt Kjøgemester, med tilhørende skilt som skal bæres av denne, et skinn der reglene for aftenen er nedtegnet, og et av Roar Løken håndlaget treskrin til oppbevaring av disse «relikvier». Initiativtager var Vidar Østbye, som skrev en passe gammelmodig, alvorlig tekst. Den ble så behørig besørget innskrevet av daværende rover-/rangerombud, Carl F. Schrøder fra Rygge. Skinnets tekst gir både kriterier for hvem som kan velges som Kjøgemester (i hele tre paragrafer!), regler for gjennomføringen av selve valget, og ikke minst hvordan vervet skal utføres. Særlig bestemmelsen om utøvelsen røper nok at man da ønsket seg et noe mere velordnet arrangement. Bestemmelsen lyder: «Den saaledes udpegede Kjøgemester skal sørge for at kveldens spegeaften faaregaar i ærverdige former uden usømmelige udslag av drik og svir».

En grei beskjed både til Kjøgemesteren - som for øvrig også skal «paa anstendigt vis udføre det første snitt udi fenalåret» - og til de øvrige deltagere. Og bestemmelsen har så absolutt blitt fulgt siden retningslinjene høytidelig og enstemmig ble vedtatt av de

17 deltagerne på spekeftenen 18. desember 1976. Den første Kjøgemester var for øvrig Bengt Lie Hansen, og senere har jo svært mange av lagetts medlemmer hatt den æren. Og spekeften inviteres det selvsagt til også når 5. Moss roverlag godt og vel har fylt 70 år i desember i 2018! Og råstoffet til denne årlige gastronomiske eksess stammer fra «Dyrskuen» i Seljord, Telemark.

5. Mossinger som har hevdet seg

I løpet av siste halvdel av det 19. århundre gjorde 5. Moss seg bemerket på en rekke forskjellige arenaer. I anledning Norsk Speidergutt-Forbunds 40-årsjubileum i 1951 arrangertes «Roverstafetten» Lindesnes-Nordkapp for å markere at speidere fra hele landet kan samarbeide og i fellesskap løse storstilte oppgaver. Fra 5. Moss deltok Fredrik Th. Bolin på etappe 9 fra Grundtjernseter til Steane i Telemark. 10 år senere sto han i 1961 som redaktør av «50 år for norske gutter», utgitt i anledning speidersakens 50-årsjubileum i Norge. «Boysen» var i en årrekke redaktør av speiderguttforbundets lederblad «Lederen», og i flere år var han på 1950- og 60-tallet med i «Firspannet», et rådgivende organ for roverspeidingen på landsplan, som foruten «Boysen» bestod av Arne Hagen fra Oslo, Øistein Borgenhov fra Sandvika og Kåre Bratsberg fra Kolbotn.

I 1953 ble Gunnar Pettersen fra 2. Moss og Trygve Lauritzen, 5. Moss, dobbelt Norgesmester i roing i Bergen. Oddvar Eng, 5. Moss, noterte seg også for to Norgesmesterskap i roing. Erik Nes var i unge dager i eliten som spydkaster og som håndballspiller for Herulf, og noen av roverne nådde også et visst nasjonalt nivå i tennis og orientering. Da OK Moss ble stiftet var åtte av de fremmøtte fra 5. Moss, og Tore Eliassen (17) fra 5. Moss Roverlag ble valgt til klubbens første formann. En periode deltok også aktive rovere fra 5. Moss i Østfoldstafetten, og Finn B. Kraft deltok

på nasjonalt og skandinavisk plan både i motocross og terrengkjøring med motorsykkel.

«Boysen» var medlem av Explorers Club. Dette brakte ham som journalist og speider blant annet til Sydpolen, hvortil han medbrakte et norsk flagg som hadde vært med Amundsen på Sydpolferden i 1911, og som «Boysen» egenhendig hadde hentet med seg fra Olav Bjaaland i Telemark, som var med Amundsen på Sydpolferden i 1911. Boysen var også med på en redningsaksjon på Sydpolplatået hvor en franskmann falt i en bresprekk. Han ble reddet opp, og blant andre Boysen ble hedret med en fransk hedersmedalje.

Per Oscar Saugestad, ivrig seiler fra 5. Moss, mottar sin premie av selveste Kong Olav V.

I 1952 var en rekke mosserovere med på Den første Indaba i Gilwell Park ved London. Disse var Gunnar Pettersen, 2. Moss, og Leif O. Merlie, Oddvar Eng, Marit Cecilie Andersen og Fredrik Th. Bolin, alle fra 5. Moss.

I 1957 sto Moss nok en gang i speidingens tegn. En uke på høsten markerte man at det var 100 år siden speidingens grunnlegger, Lord Robert Baden-Powell, ble født, og 50 år siden han arrangerte sin første speiderleir i 1907 med 24 deltagere. Speiderhuset i Fr. Nansens gate var åpent for publikum med aktuelle speiderrelaterte utstillinger, og det var speidergudstjeneste i Moss kirke ved prost V. Hanssen-Bauer, foredrag av kjente personer som ungdomsprest Olaf W. Haaje, senere sogneprest i Vestby, professor dr. Calle L. Godske, pastor Arne Hagen og krigsflyver og motstandsmann Oluf Reed Olsen. By- og rebusløp med innlagte praktiske speideroppgaver samlet stor deltagelse. Speideruka ble avsluttet med stort festmøte i Parkteateret, hvor Finn Saugestad (14) fra 5. Moss leste Theodor Casparis versifiserte hilsen til norske speidere, «Jeg fant, jeg fant, sa Askeladden», og hvor speiderspillet «De fire vegger» ble oppført blant annet under medvirkning av flere fra 5. Moss. Fra disse arrangementene huskes også at både Per Emil Pedersen og Erik Håkanson opptrådte med speidersangen «Å, send meg hjem», hvor begge utmerket seg med uforglemmelig skuespillertalent.

I 1958 arrangerte speiderguttforbundet forbundsmesterskap i Roverfemkamp for Østlandet, som gikk ved Ravnsjø i Svinndal i august. Det ble konkurrert i øvelsene nattorientering, hinderløp, woodcraft, teori og en hemmelig oppgave. Det overrasker neppe så mange at konkurransen ble vunnet av Fredrik Th. Bolin og Håkon Westby, begge fra 5. Moss Roverlag. Adskillige år senere hevdet også Carsten Arnt Jensen og Bjørn Vallner seg fra 5. Moss i nasjonal Roverfemkamp i Bergen. På seilerfronten ble Per Oscar Saugestad fra 5. Moss med BB-11 N-217 «Rabbagasten» i 1963

Norgesmester i sin klasse med Knut Nes (også 5. Moss) og Richard Bromander som mannskap. Noen år senere vant samme «ekvipasje» Landsregattaen i Horten og fikk sin pokal overrakt av selveste Kong Olav V. Og når det gjelder seiling har roverlaget flere som har hevdet seg med glans. Hans Jan Wang-Hansen vant flere landsregattaer i BB-11 og ble skandinavisk mester i Gøteborg i 1966. Han tok et Norgesmesterskap i Yngling i Horten i 1972 og ble sågar nordisk mester i samme klasse i Drøbak året før.

På ny satte speidingen sitt preg på hjembyen Moss i 1963 da man ønsket å blåse liv å planene om å bygge nytt Speiderhus i Nesparken. Ulike sider av speiderarbeidet ble vist i en omfattende utstilling på «Blinken», som da ganske nylig var blitt bygget som tilfluktsrom og ble brukt til ulike kulturaktiviteter. Alt som kunne krype og gå av ulvunger, meiser, speidergutter og speiderpiker, rovere og rangere, samt ledere, var på bena og bidro hver på sin måte til å gi byens borgere et innblikk i hva speidingen innebærer.

Fra en gruppesamling på Canada tatt enten i 1954 eller 1955. Bildet illustrerer iallfall litt av allsidigheten i 5. Moss på den tiden.

Rover- og Rangerball i Moss

Fra et Rover- og Rangerball i romjulen for ganske mange år siden. Fra venstre, Ellen og Per Anstensen, Håkon Westby, Turid Harstad, Inger Kopperud, og med briller bak julepynten, John Erik Bjerk.

På slutten av 1950-tallet og begynnelsen av 1960 arrangerte enasjerte rovere og rangere i Moss RS-ball i romjulen med festmiddag for festpyntede rovere og rangere med tilhørende taler og etterfølgende dans. Arrangementet ble en suksess og deltagerne trivdes, men det gjorde åpenbart ikke en rekke speiderkolleger fra sør- og vestlandet, som skrev forskrekkede innlegg i «Lederen» hvor de hevdet at ekte speidere hverken danser eller nyter alkohol, og at RS-ballene i Moss bidro til å «forsimple speiderideen». Kritikken prelltet av som vann på gåsa, for egentlig skulle det jo bare mangle at ikke også speidere innimellom skal kunne kle seg i selskapstøy og hygge seg sammen i mer selskapelige former, til avveksling for barske sommer- og

vinterturer i skog og fjell, leirliv og padleturer på norske elver og seiling på «bøljan blå». Med dagens relativt uformelle status på roverlagets nåværende virksomhet hører det også med til historien at mange opptatte rovere i 5. Moss viderefører speiderveien sin gjennom medlemskap i Gilde-bevegelsen.

Roverlagets jubileer

5. Moss roverlag er, som fortalt foran, formelt stiftet 18. oktober 1948. Og på den første St. Georgs-haiken, betegnende nok på selve dagen, 23. april 1949, skjedde den første opptagelsen. Og jubileer i form av runde år og tall har det jo med årene blitt mange av. Men hvordan har roverlaget feiret seg selv? Tja, kildene er relativt tause hva gjelder roverlagets markeringer til å begynne med. Gruppen, som jo i kraft av speiderne ble etablert i august 1941, var derimot flinke på dokumentasjon. Gruppens 10-årsjubileum ble celebret markert med stor festaften i «Fedrelandets Vel» i Storgaten 6 i Moss.

Veteraner på 55-årsjubileet, fra venstre, Magne Sveli, Knut Westby, Per Anstensen, Håkon Westby og Carsten Arnt-Jensen.

Riktignok noen måneder forsinket, men innbydelsen, hilsningstelegrammer, referat og bilder (som er i museet vårt) tilsier at det var en gild begivenhet med mengdevis av deltagere. Og roverlagets medlemmer bidro tydeligvis i betydelig grad bl.a. med historiefortelling fremført fra bivuakk på scenen.

Roverlaget selv synes å ha feiret seg selv med en viss markering på vanlige rovermøter nær opp til stiftelsesdagen, 18. oktober. Hva gjelder jubileet i 1958 heter det litt lakonisk i «Årebladet» (gruppens internavis i ca. 15 år) at «10-års jubileet for roverlaget skulle ha vært feiret på selve stiftelsesdagen - - -, men pga. andre arrangementer kloss på ble vi enige om å markere begivenheten i forbindelse med den 10. St. Georgshaik til våren». Og det ble gjort, ifølge hytteboka. Møteprogrammet for høsten 1963 viser også et vanlig fredagsmøte på eksakt 15 år for stiftelsesdagen med tekst «15 års fest». Så helt i stillhet har vi nok ikke markert oss selv internt gjennom årene.

Virkelig fart og anledning til å luften sivilt festantrekk ble det imidlertid først ved 30-års jubileet i 1978. Skjønt Lars Bjerk rakk ikke å skifte, men kom i permuniform fra Forsvaret. To dager etter korrekt dato var det festmiddag og etterfølgende samvær på Speiderhuset i Nesparken. Arrangementet var i regi av både gamle rovere som Boysen, men også daværende lagledelse. Prolog ved Boysen, tale for laget av «Lille Vidar», nydelig mat og masse god prat. Og fotoalbumet fra den gang viser 51 blide deltagere, inklusive stifter og sjefen selv, Erik Dahle. Og vi var da 102 opptatte rovere, hvorav noen allerede hadde gått bort.

1988 tilsa 40 års varighet. Nok en gang var det de gamle og de daværende i sjefsstolene som organiserte. Og vi flyttet til grunnmuren på Storebaug og det som da var benevnt «Magnus

Gjestegård». En frodig, men velorganisert begivenhet igjen med rundt 50 deltagere og vakre serveringsdamer iført korrekt speiderdrakt m/kortbukse! De som serverte, husker det fortsatt. Og det gjør vi deltagere også. Men i disse tider må det jo poengteres at alt gikk ytterst ærbart for seg.

Så nådde vi 50! Og – utrolig nok - ingen markering overhodet. På opptil flere forutgående haiker så alle beskjemet ned når det ble spurt om noen ville påta seg ansvaret for arrangementet. Vidar Østbye skjønnte det ugreie, og forbannet seg selv på at 55-års dagen ville han ordne! Og det ble gjort med bravour og eksempel til etterfølgelse. Og det skjedde, på samme sted, nå angitt som «By

Ragnhild Oscarson, født Hjorth, med historikken over Storebaug gård som ble overrakt til By the Way under jubileumsfeiringen i 2004.

the Way» med et førtitalls rovere på plass, og foruten en god fest med nødvendig tilbehør både verbalt og rent fysisk, hadde det

blitt organisert en kjempefin utstilling med masse artige gamle speider- og roverting.

Hva er det ikke vi har av historie? Kveldens høydepunkt var likevel avdukingen av en ramme med bilder og tekst fra Storebaug og om Sverre Hjorth. Hans datter, Ragnhild Oskarson, var invitert til avdukingen og bildene har hengt der til nå. 2008 = 60 år. Nok en gang Vidar Østbye som organisator, og samme sted (skjønt nå het det Marche) og tilnærmet samme opplegg. Vi håpet på like mange deltagere som antall år. Vi endte med 49 tilstedeværende, og syntes det var bra. Og utstilling var det.

65 år trengs vel ikke feires? Mange kom i 60-årslaget til at det er dristig å vente i 10 år i vår nåværende alder. Så det kom et stilltiende krav. Lille Vidar (Hauge Halvorsen) tok på seg hatten, og 33 rovere feiret nok en gang på en fin måte på samme sted i siste halvdel av oktober. Litt utstilling på begrenset plass. En flott gave til laget ble overrakt fra en roverbror, og Finn Saugestad fremførte så utrolig bra Theodor Casparis «Askeladden». Etter eget utsagn kan han den fremdeles utenat! Og i skrivende stund: Vi samles på Speiderhuset i Nesparken lørdag 20. oktober.

Hvem husker vel ikke Storebaug gård før E6 ble bygget, og gårdens bygninger måtte vike plass for Magnus Gjestegård?

Roverlagssangen

(Av Henry Brinchmann)

Vi rovere fra femte Mossetropp,
Vi frykter ikke no'n,
vi taper ikke tro'n
på at vi når det mål som vi vil nå,
vi maser bare på og henger i, gjør vi!
Og når de andre mister motet,
Vi løfter hodet, får fart i blodet.
Vi tar vår tørn og henger bare i,
For full av futt og fart og energi er vi.

Canada-sangen

(Av Fredrik Th. Bolin)

Store skoger, fjell og sjøer,
sol og glede hvert et sted.
Her er fuglesang hele dagen lang,
her er all naturens fred.

Refr.:

Hei-ho, her er Canada,
glad vi hilser deg for hver en dag.
Hei-ho, Canada, min venn,
vi hilser deg igjen.

Mosqugooer, mohikaner,
Canada er wigwam stor.
Ja, i sol og vind, under stjerneskin,
Her er beste sted på jord.

Refr.:

Hei- ho, her er... osv.

Speidersangen, den skal gjalle
over skog og sjø og li.
Ja, i nord og sør, rundt om bålets glør,
stem i denne melodi:

Refr.:

Hei-ho, her er Canada,
Glad vi hilser deg for hver en dag.
Hei-ho, Canada min venn,
en gang vi sees igjen.

Notater:

